មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

តើចម្លើយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានទម្ងន់ និងតម្លៃជាភស្តុតាងដើម្បីចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទដែរឬទេ?

ថ្ងៃទី៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣

លឹម ជ័យទត្ត

អ្នកសង្កេតការណ៍ដំណើរកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម,

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

នៅក្នុងបរិបទនៃសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រឆាំងនឹងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដោយគាំទ្រការចោទប្រកាន់ ។[១] ការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅសាលាក្តីកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម អាចឲ្យជនរងគ្រោះចូលរួមជាភាគីនៅក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌលើជនជាប់ចោទ ដើម្បីគាំទ្រសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើម្បីទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព ចំពោះព្យសនកម្មដែលបង្កឡើងដោយផ្ទាល់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មនានា ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព ។[២] សិទ្ធិចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីខាងលើ រួមបញ្ចូលទាំងសិទ្ធិបង្ហាញភស្តុតាងដែរ ។[៣]

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួនធំ ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីឲ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មជាសំខាន់នៅក្នុងផ្នែកនៃការជម្លៀសប្រជាជនដោយបង្ខំនៃសំណុំរឿង០០២/០១ ។ នៅក្នុងផ្នែកនៃសវនាការនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់ជូននូវភស្តុតាងសំខាន់ៗដែលនឹងមានប្រយោជន៍ក្នុងការបង្ហាញអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការជម្លៀសប្រជាជនដោយបង្ខំ និងអំពីបរិបទដែលឧក្រិដ្ឋកម្ម

---

[១] សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្របតាមវិធាន៩២ ពាក់ព័ន្ធនឹងសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ថ្ងៃទី២១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣, កថាខណ្ឌ១៨, ឯកសារ E267 ("សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា") ។

[២] សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសារជាថ្មីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី TCCP-187 និងសុំឲ្យពិនិត្យឡើងវិញលើបែបបទពាក់ព័ន្ធនឹងសក្ខីកម្មស្តីពីការឈឺចាប់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសំណើ និងចម្លើយតបនានាដែលពាក់ព័ន្ធ (E240, E240/1, E250, E250/1, E267, E267/1 និងE267/2) ថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣, កថាខណ្ឌ១៣, ឯកសារ E267/3 ("សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសារជាថ្មី") ។ សូមមើលផងដែរ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ កថាខណ្ឌ៦៦០, ឯកសារE188 ។

[៣] សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ១៥ ។

ទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ។ សក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្តល់នូវសេចក្តីបន្ថែមដ៏សំខាន់មួយទៅលើភស្តុតាងផ្សេងៗទៀតដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃសវនាការ ។[៤] ដោយមានឋានៈជាភាគីនៃរឿងក្តី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនចាំបាច់ធ្វើសម្បថមុននឹងផ្តល់សក្ខីកម្មទេ ។[៥] ប៉ុន្តែ កាលពីថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី បានដាក់ញត្តិមួយស្នើសុំឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្រោមសម្បថ បើកាលណាត្រូវបានជ្រើសរើសឲ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុសំខាន់ៗ ។ ញត្តិនេះសំអាងថា សេចក្តីថ្លែងណាមួយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់តែនៅក្នុងការកំណត់ពីការអះអាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនោះលើបញ្ហាសំណងតែប៉ុណ្ណោះ ហើយបើមានការកោះហៅដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបណាមួយឲ្យមកផ្តល់សក្ខីកម្មលើបញ្ហានានាពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនោះត្រូវតែផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្រោមសម្បថ ។[៦] ដូច្នេះ សក្ខីកម្មដែលមិនបានធ្វើសម្បថ គួរត្រូវបានផ្តល់នូវទម្ងន់ និងតម្លៃជាភស្តុតាង ទាបជាងសក្ខីកម្មដែលបានធ្វើសម្បថ ។[៧]

ឆ្លើយតបនឹងញត្តិរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី អៀង សារី សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានសង្កត់ធ្ងន់ថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គឺជាភាគីស្មើគ្នាទាំងស្រុងនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងអាចនឹងផ្តល់ភស្តុតាងនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌតែមួយដូចគ្នានឹងជនត្រូវចោទដែរ ។ ការតម្រូវឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្រោមសម្បថ នៅពេលធ្វើការផ្តល់ភស្តុតាង គឺជាការកែប្រែដ៏ធំមួយទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង ។[៨] វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងក្រមនីតិ

---

[៤] ដដែលដូចខាងលើ, ត្រង់កថាខណ្ឌ៣ ។

[៥] ចម្លើយតបទៅនឹងសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងនឹងតម្លៃជាភស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ថ្ងៃទី៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣, កថាខណ្ឌ៨, ឯកសារ E267/1 ("ចម្លើយតបទៅនឹងសារណាអនុលោមតាមវិធាន៩២ ") ។

[៦] សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា,កថាខណ្ឌ៧ ។ សូមមើលផងដែរ សំណើរបស់ អៀង សារី ស្នើឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើសម្បថ ប្រសិនបើត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីអ្វីដែលពួកគាត់បានដឹងពីរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ, ថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១, ឯកសារ E57 ។

[៧] ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅនឹងសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងនឹងសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី, ថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣, ឯកសារE267/2 ។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រទី៤២ (ក្នុងចំណោមចំណុចផ្សេងៗទៀត បានលើកឡើងថា សក្ខីកម្មដែលមិនបានធ្វើសម្បថគួរត្រូវបានផ្តល់នូវទម្ងន់ និងតម្លៃជាភស្តុតាងទាបជាងសក្ខីកម្មដែលបានធ្វើសម្បថ) ។

[៨] សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ៨ ។

វិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ពុំបានតម្រូវឲ្យដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើសម្បថមុនពេលចូលមកផ្ដល់សក្ខីកម្ម ដូចជាសាក្សីទេ ។[៩]

សហព្រះរាជអាជ្ញា បានអះអាងនៅក្នុងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួន ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្ដល់សក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា បានធ្វើតាមបែបបទច្បាប់ស៊ីវិល ហើយម្យ៉ាងទៀត បានធ្វើឲ្យខុសគ្នារវាង សាក្សី និងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ជនជាប់ចោទ និងសាច់ញាតិរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬជនជាប់ចោទ ។ ដូចគ្នានឹងភាគីដទៃទៀតនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែរ ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីពុំត្រូវបានតម្រូវឲ្យធ្វើការផ្ដល់សក្ខីកម្មនៅក្រោមសម្បថទេ ។[១០] សហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងបន្ថែមថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្លាប់បានថ្លែងពីមុនថា សក្ខីកម្មដែលមិនបានធ្វើសម្បថ ដែលធ្វើឡើងដោយដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ក៏ដូចជាជនជាប់ចោទដែរ គឺជាភ័ស្តុតាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើទម្ងន់ និងតម្លៃជាភវនីយភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅក្រោមបទដ្ឋានតែមួយដូចគ្នានឹងសក្ខីកម្មដែលបានផ្ដល់ដោយសាក្សីដូច្នោះដែរ ។[១១] ប្រសិនបើទម្ងន់ ឬតម្លៃភ័ស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានសន្មតជាស្វ័យប្រវត្តិថា មានតម្លៃទាបជាង ដោយសារតែដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានស្បថពេលផ្ដល់សក្ខីកម្ម នឹងអាចក្លាយទៅជាការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការចូលរួម និងផ្ដល់ភស្តុតាង ។[១២] ជំនួសឲ្យការវាយតម្លៃលើទម្ងន់ និងតម្លៃជាភ័ស្តុតាងតាមរយៈការធ្វើសម្បថ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរតែពិចារណាលើទម្ងន់ និងតម្លៃជាភ័ស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយផ្អែកលើករណីនីមួយៗតាមរយៈការសួរដេញដោលដោយ ចៅក្រម និងមេធាវី ។[១៣]

---

[៩] សូមមើលវិធាន២៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ("ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រូវបានគេសួរដូចជាសាក្សីធម្មតាក្នុងសំណុំរឿងតែមួយនោះទេ ហើយស្របតាមវិធាន៦២ ដែលទាក់ទងនឹងដីកាចាត់ឲ្យស៊ើបសួរជំនួស អាចត្រូវបានគេស្ដាប់ចម្លើយតែប៉ុណ្ណោះ ដោយស្ថិតក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទដែរ") ។ សូមអានផងដែរ វិធាន២៤(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលចែងពីសមាជិកគ្រួសារជិតដិតរបស់ជនជាប់ចោទ ជនត្រូវចោទ ឬដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលឆ្លើយដោយមិនចាំបាច់ធ្វើសម្បថ ។ សូមអានបន្ថែម មាត្រាស្រដៀងគ្នានៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មាត្រា១៥៦ (សាក្សីមិនស្បថ), ៣១២ (វិសមិតភាពរវាងឋានៈជាដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី និងឋានៈជាសាក្សី), ៣២៦(ការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ភាគី), ៣២៧(ការជំទាស់ទៅនឹងការស្ដាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី) ។

[១០] សេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ៤ ។

[១១] ដដែលដូចខាងលើ, កថាខណ្ឌ៥ ។ សូមមើលផងដែរ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ៥១ និង៥២, ឯកសារE188 ។

[១២] ដដែលដូចខាងលើ, កថាខណ្ឌ១៧ ។

[១៣] ដដែលដូចខាងលើ, កថាខណ្ឌ២២ ។ សូមមើលផងដែរ "សេចក្ដីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសាក្សីជាថ្មី", កថាខណ្ឌ១១ ។

ការអនុវត្តនាពេលកន្លងមកក្នុងសំណុំរឿង០០១ មានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន២២នាក់ បានផ្តល់សក្ខីកម្មនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដោយពុំចាំបាច់ធ្វើសម្បថ ។ អង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើសេចក្តីថ្លែងនានារបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ ថាមានតម្លៃជាភ័ស្តុតាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ហើយបានធ្វើការពិចារណា និងប្រើប្រាស់សក្ខីកម្មទាំងនោះ ដើម្បីគាំទ្រការសម្រេចមួយចំនួននៅក្នុងសាលក្រមនៃសំណុំរឿង០០១ ។[១៤] ប៉ុន្តែទម្ងន់ និងតម្លៃជាភស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មទាំងនោះ គឺប្រែប្រួលទៅតាមការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដោយផ្អែកលើវិធីសាស្ត្ររួមមួយដែលបានវាយតម្លៃនៅក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់អំពីភាពគ្រប់គ្រាន់នៃភស្តុតាង ហើយតាមការវាយតម្លៃដែលមានសំអាងហេតុអំពីភ័ស្តុតាង ។ ការសង្ស័យណាមួយអំពីពិរុទ្ធភាព ត្រូវបានបកស្រាយជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ។[១៥]

ដូចគ្នានេះដែរ សម្រាប់សំណុំរឿង០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ថា ទម្ងន់ដែលត្រូវផ្តល់ទៅឲ្យសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នឹងត្រូវបានវាយតម្លៃទៅតាមករណីនីមួយៗដោយពិនិត្យទៅលើភាពអាចជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្មនោះ ។ បន្ទាប់ពីការវាយតម្លៃដែលមានសំអាងហេតុអំពីភ័ស្តុតាង វិមតិសង្ស័យអំពីពិរុទ្ធភាព នឹងត្រូវបកស្រាយជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ។[១៦]

ជារួម ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចចូលរួមផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសវនាការដោយពុំចាំបាច់ធ្វើសម្បថ ហើយសក្ខីកម្មនោះនៅតែមានទម្ងន់ និងតម្លៃជាភស្តុតាង ដើម្បីគាំទ្រការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ ។ ប៉ុន្តែសក្ខីកម្មទាំងនោះ មានទម្ងន់ និងតម្លៃ ប៉ុនណា គឺអាស្រ័យទៅលើភាពគួរឲ្យជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្មដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ។

---

[១៤] ដដែលដូចខាងលើ, កថាខណ្ឌ៦ ។ សូមមើល សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ នៅត្រង់កថាខណ្ឌ៥២-៥៥, ឯកសារE188 ។ សូមមើលផងដែរ "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសារជាថ្មី", កថាខណ្ឌ២១ ។

[១៥] សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណុំរឿង កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច, ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០,កថាខណ្ឌ៤៥, ឯកសារ E188 ។

[១៦] "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសារជាថ្មី", កថាខណ្ឌ២២ ។